

Titel: Kapitel IV,

Citation: "Kapitel IV," i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e45833.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Kapitel IV,

Om Behandlingen af Ægteskabssager samt Sager, hvorunder Arvinger søge sig en børtebleven Persons Formue tilkjendt.

I Overensstemmelse med den nugældende Ret er Kommissionen gået ud fra, at der ikke er Grund til at afvige fra den almindelige Procesmåde for alle Ægtestabssagers Vedkommende, men at en særegen Procesform kun er fornøden i Sager angående Ægteskabs Ophævelse. Herved haves dog ikke blot de Sager for Øje, der gå ud på Skilsmisse i egentlig Forstand, men også de, der angå et Ægtestabs Ophævelse af Ugyldighedsgrunde. I alle disse Sager er der — under den nye Procesmåde ikke mindre

end efter det gamle System — Trang til visse Afvigelser fra de almindelige Rettergangsregler, navnlig til Betyggelse af det Offentliges Interesse i, at intet Ægteskab ophæves, uden at der føreligger en i Lovgivningen anerkjendt Ugyldigheds- eller Skilsmissegrund. Ligesom Udkastet fra dette Synspunkt har afgrænset Begrebet Ægteskabssager i fuldkommen Overensstemmelse med det hidtil bestående Processystem, således stemme også de Regler, hvorigjennem Udkastet værner om det Offentliges Interesse i disse Sager, i Hovedtrækkene overens med, hvad der er hjemlet allerede i den gjældende Ret enten for alle de heromhandlede Sager eller dog visse Klasser af disse. For det Første stal det efter Udkastet påsees, at der altid gives Møde for Indstævnte ved en Sagfører (§§ 401 og 406), en Forskrift, der indeholder en videre Udvikling af den allerede i vor nugældende Ret nedlagte Grundsætning, at der ikke kan afsiges Dom i disse Sager, uden at der er taget til Gjenmæle fra Indstævntes Side. Dernæst skal den Forpligtelse til at møde personlig for Retten og afgive Forklaring under Ed, som efter den bestående Ret påhviler Sagsøgeren i visse Skilsmissesager, ifølge Udkastet kunne gjøres gjældende i alle Ægteskabssager og imod begge Parter, om end selvfølgelig under forskellig Tvang for Sagsøgerens og Sagsøgtes Vedkommende (§§ 402 og 403). Endelig fastholder Udkastet den altid På dette Område anerkjendte Grundsætning, at indrømmende Procesklæringer, Udeblivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer ikke i disse Sager kunne begrunde de Virkninger, som ellers i borgerlige Retstrætter skulle eller kunne tillægges sådant Forhold, men alene komme i Betragtning som Bevismidler imod den Pågjældende (§ 404). Gjennem disse Regler tør det Offentliges Interesse i, at ugrundet Ophævelse af Ægteskaber forhindres, formentlig ansees tilstrækkelig betrygget. Efter mange fremmede Lovgivninger (således blant Andet de, der hvile på det fransk-rhinske System) skal den offentlige Interesse i alle Ægteskabssager repræsenteres af et særligt Organ, og dette Hverv henlægges da i Reglen til den samme Myndighed, der fungerer som offentlig

Anklager i Strafferetsplejen (i Frankrig Is *ministère public*, i Tyskland die *Stätsanwaltschaft*). Denne Myndighed stal i det nævnte Øjemed overvære de mundtlige Forhandlinger, ligesom den har Adgang til at gjøre sig bekjendt med, hvad der iøvrigt fremkommer i Sagen. Den er derhos berettiget til at ytre sig i denne på ethvert Trin af Forhandlingerne og til at fremdrage sådanne af Parterne forbigåede Fakta og Beviser, som kunne tjene til at forebygge Ophævelse af Ægteskaber i Tilfælde, hvor Ophævelsen ikke vilde være retlig begrundet. Denne Ordning, som står i nogen Forbindelse med den vidtgående Opgave, hine Lovgivninger i det Hele anviser den offentlige Anklagemyndighed, har Kommissionen ikke fundet tilstrækkelig Grund til at optage i det føreliggende Udkast. Ligesom Mangelen af en særlig Repræsentation for det Offentliges Interesse ikke vides at have medført mislige Følger under vor hidtil gjældende Procesmåde, således vil en sådan Foranstaltning vistnok også kunne undværes i det nye System, såmeget mere som dette dels gjennem det almindelige Princip, hvorefter Bevisførelsen er ordnet, dels ved de ovenomhandlede Udvidelser af de nugældende Undtagelsesbestemmelser for Ægtestabssager har givet Retten kraftigere Midler til at hindre Kollusion imellem Parterne, end der efter den gamle Procesmåde stod til dens Rådighed. Derimod gjør Udkastet i en anden Retning Krav på Statsanklagerens Opræden. Den offentlige Interesse på det heromhandlede Område er nemlig ikke udtømt med Forebyggelsen af Ægtestabers Ophævelse uden lovlig Grund. I visse Tilfælde stal det Offentlige stride ind imod et formelt bestående Ægtestab, fordi det er indgået imod en Forbudsbestemmelse, der ubetinget kræver dets Opløsning. Bliver der anlagt Straffesag imod de Pågjældende for sådant Forhold, vil en Udtalelse af Ægteskabets Ugyldighed i Henhold til Lovudkastet om Strafferetsplejen § 3 Nr. 7 efter Statsanklagerens Påstand kunne optages i den Dom, hvorved Straffesagen afgjøres. Men da Omstændighederne kunne stille sig således, at der ikke er Grund til Anlæg af Straffesag, bør der åbnes det Offentlige Adgang til ved en borgerlig Doms-

sag at fåe Ugyldigheden udtalt. Denne Fremgangsmåde, som ikke kan benyttes efter den beftående Lovgivning, fordi der savnes en Bestemmelse om, hvem der skulde rejse en sådan Sag, er efter Udkastet

muliggjort ved Bestemmelsen i § 407, der erklærer Anklageren for kompetent til at optræde som Sagsøger på det Offentliges Vegne.

I § 399 fastsættes i Overensstemmelse med Udkastets Grundsætning for Ordningen af Retternes Competence, at Ægteskabssager blive at behandle ved Landsretten. I Forbindelse hermed gives de for Ægteskabssager særegne Værnethingsbestemmelser, altså Reglerne om, for hvilken Landsret Sagen skal indbringes. I den bestående Lovgivning haves der bortset fra det Tilfælde, at Skilsmisse søges i Henhold til Frd. 11te Septbr. 1839 § 16, ikke særegne Værnethingsregler for Ægteskabssager. Da Ægteskabet derhos efter vor Ret ikke i og for sig medfører den Virkning, at Hustruen får Mandens Værnething, vil det Spørgsmål, hvor Sagen stal anlægges, nærmest bero på, hvem af Ægtefællerne der er Sagvolder. En sådan Ordning må imidlertid vistnok erkjendes at være mindre naturlig, ligesom den med Hensyn til det i § 407 omhandlede Søgsmål, der anlægges af det Offentlige imod begge Ægtesæller i Forening, end ikke giver nogen Løsning af Værnethingsspørgsmålet for det Tilfælde, at Ægtefællerne bo i forstjellige Retskredse. I de fremmede Lovgivninger, der sågodtsom alle foreskrive et særeget Værnething for Ægteskabssager, følges som Hovedregel den Grundsætning, at Sagen uden Hensyn til, hvem af Ægtefællerne der er Sagvolder, stal anlægges ved Mandens Værnething. Denne Regel må vistnok i Almindelighed ansees for stemmende med Forholdets Natur og er derfor optaget i det foreliggende Udkast, dog med den nærmere Bestemmelse, at Mandens sidste Værnething heri Riget kommer i Betragtning, dersom han har forladt Landet eller det ikke vides, hvor han er. Uden en sådan Bestemmelse vilde Hustruen nemlig i mange Tilfælde være faktisk afståret fra at sætte sin Ret igjennem. Man har fremdeles fundet det ubilligt imod Hustruen at fastholde

den Grundsætning, hvorefter Mandens Bopæl eller Opholdssted bestemmer Sagens Værnething, også for det Tilfælde, at Separation fra Bord og Seng finder Sted eller Manden har forladt Hustruen. Det bestemmes derfor i Paragrafens Slutning, at Sag imod Hustruen i så Fald bliver at anlægges ved den Ret, som ifølge de almindelige Regler i første Afsnit, Kapitel II er hendes Værnething,

Hvad angår selve Behandlingsmåden, foreskriver § 400, at der i Ægteskabssager bliver at forholde efter de almindelige for Landsretsproceduren gjældende Regler, dog med de nærmere Bestemmelser, som gives i, nærværende Kapitel. Disse Afvigelser, som allerede ovenfor ere antydede, indeholdes i §§ 401—406, Ifølge § 401 skal der, hvis Sagsøgte ikke efter Modtagelsen af Sagsøgerens Klageskrift inden den i § 133 bestemte Tid afgiver Tilsværsskrift og deri opgiver en til Sagens Udførelse for ham eller hende antagen Sagfører, af Sagsøgeren andrages på, at der må blive beskikket Sagsøgte en Forsvarer af det Offentlige, Forsømmer han dette, afvises Sagen. I Forbindelse med denne Forskrift står Reglen i § 406, hvorefter Sagsøgte Udeblivelse ikke medfører, at der overgår ham Udeblivelsesdom i Henhold til § 286, men kun har til Følge, at Sagen udsættes, indtil der ved en af det Offentlige på Sagsøgerens Begjæring beskikket Sagfører gives Møde i Sagen. Som tidligere fremhævet hvile disse Bestemmelser på en allerede i den bestående Ret anerkjendt Grundsætning. Hvad angår Salæret til den for Sagsøgte beskikkede Forsvarer, har man fundet det naturligst at lade det Offentlige udrede dette (§ 401 sidste Stykke), medmindre Processens Omkostninger pålægges Sagsøgeren som tabende Part; i så Fald er der nemlig ingen Grund til, at han ikke ligesåvel skulde udrede det omhandlede Salær som de øvrige Omkostninger i Sagen,

Om Parternes Forpligtelse til personlig at fremstille sig for Retten til Afhørelse i Sagen handles i §§ 402 og 403. Som det vil erindres, gjælder efter Udkastets almindelige Procesmåde den Regel, at enhver af Parterne, når Modparten forlanger det, af

Retten kan indkaldes til personligt Møde for at afhøres, dog ikke under Ed. Efterkommer Parten ikke sin Forpligtelse i den nævnte Henseende, kan Retten fortolke sådant Forhold på den for Modparten gunstigste Måde og navnlig henholde sig til dennes Forklaring (§§ 96 og 97). Det ligger i Forholdets Natur, at disse Regler ikke kunne ansees for fyldestgjørende i Ægteskabssager. For det Første må den Retten påhvillende Forpligtelse til i Embeds Medfør at påse, at den påberåbte Grund til Ægteskabets Ophævelse virkelig er tilstede, naturlig føre til, at Retten i Ægteskabssager af egen Drift kan anordne en sådan Afhørelse og ikke blot, når det forlanges af Modparten. Dernæst bør Afhørelsen i disse Sager kunne foregå under Ed. Om man end har fundet Betænkelighed ved i det foreliggende Udkast at optage Parters Afhørelse under Ed som almindelig Regel, er der dog på den anden Side ingensomhelst Grund til at opgive dette Oplysningsmiddel på et Område, hvor det allerede længe har været i Brug hos os uden at have vakt nogen Forargelse. Også efter de nugældende Regler for Ægteskabssagers Behandling kan det nemlig i de Tilfælde, hvor Parten er pligtig at fremstille sig til Afhørelse, af Retten pålægges ham at bekræfte sin Forklaring med Ed. Udkastets Regel er kun deri forskjellig fra den bestående Ret, at slig Afhørelse, som tidligere kun var hjemlet i enkelte Skilsmisssager og for Sagsøgerens Vedkommende, efter Udkastet kan anvendes i alle de i nærværende Kapitel omhandlede Ægteskabssager og det ikke blot for Sagsøgerens Vedkommende, men også overfor Sagsøgte, hvis denne boer eller opholder sig i Riget, Udvidelser, der ere i god Overensstemmelse med det nye System og tilvejebringe en yderligere Betyggelse af det Offentliges Interesse i disse Sager. Hvad angår Hævdelsen af Parternes heromhandlede Forpligtelse, må den Grundsætning, at Retten skal forvisse sig om Ophævelsesgrundens Virkelighed, være til Hinder for at søge en tilstrækkelig Tvang til Opfyldelsen i en Bemyndigelse for Retten af den i § 97 angivne Beskaffenhed. I §§ 402—403 gives derfor nogle særlige Bestemmelser om dette Punkt. Den Tvang,

Udkastet hjemler overfor Sagsøgeren, svarer ganske til, hvad der nu er gjældende Ret, og kan i og for sig ikke fremkalde nogensomhelst Betænkelighed. Sagen bliver altså at afvise, hvis Sagsøgeren ikke efterkommer den omhandlede Forpligtelse (§ 402 i Slutn.). For Sagsøgtes Vedkommende indskrænker Virkningen sig til, at Udeblivelsen eller Vægringen efter Omstændighederne kan komme i Betragtning som Bevismiddel imod den Pågjældende, medens der ikke kan tillægges dette Forhold den videregående Retsvirkning, som ommeldes i § 97 (§ 403 i Slutn.),

Om Betydningen af indrømmende Proceserklæringer, Parternes Udeblivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer gives der i § 404 Regler, som ganske stemme med den bestående Ret, Det Samme tør vistnok figes om Bestemmelsen i § 405, hvorefter der i Ægteskabssager ikke bliver Anvendelse for Parts Ed i den Skikkelse, hvori dette Institut forekommer i den almindelige Procesmåde, men kun således, at Retten i de Tilfælde, hvor Parten Afhøres under Hovedforhandlingen (§§ 402—403), kan pålægge Vedkommende at bekræfte hele sin under Afhørelsen afgivne Forklaring med Ed. Vel er der ingen Tvivl om, at der tidligere har gjældt en anden Regel i vor Ret; efter Christian den Femtes Lov kunde nemlig Parts Ed i den almindelige Skikkelse anvendes i alle Slags Sager uden Hensyn til, om Parterne have Rådighed over det Forhold, som er Sagens Gjenstand. Men efterhånden som Benægtelsesed gik af Brug i Straffesager, er en tilsvarende Forandring vistnok i Praxis foregået for Ægteskabssagers Vedkommende. Hvad angår Sigtelsesed, måtte dens Udelukkelse i Ægteskabssager, efterat Bestemmelsen i D. L. 1—14—7 var bortfalden, allerede følge deraf, at der ikke havde særlig Lovhjemmel for dens Anvendelse i disse Sager, Til at hævde den Ordning, som således har udviklet sig i Praxis, er der efter det foreliggende Udkast såmeget mere Grund, som dette i Ægteskabssager har åbnet en videre Adgang til at Afhøre Parterne under Ed, end der er hjemlet i den bestående Lovgivning.

Endnu bemærkes, at de særegne Bestemmelser om Indstævningsmåden og Stævnevarselets Længde, som den bestående Lovgivning indeholder for visse Ægteskabssager (Frd. 29de Maj 1750 § 1 og 11te September 1839 § 10 jfr. § 9), ikke ere optagne i Udkastet, da dettes almindelige Regler i så Henseende må ansees tilstrækkelige også i Ægteskabssager.

Med Hensyn til Bestemmelsen i § 407 henvises til de indledende Bemærkninger til dette Kapitel.

I § 408 gives nogle Bestemmelser om Behandlingen af Sager, hvorunder en bortebleven Persons Arvinger ifølge Frd. 11 September 1839 søge sig hans Formue tilkendt enten til Frugtnydelse eller til Ejendom. For disse Sager har man nemlig anset det for rigtigt, i Lighed med, hvad der også er anerkjendt i den nugjældende Ret, tildels at give de samme Undtagelsesbestemmelser, som finde Anvendelse i Ægteskabssager. Således er det i Overensstemmelse med Frd. 11te September 1839 gjort Arvingerne til Pligt efter Rettens Anordning at fremstille sig for at afgive edelig Forklaring angående de Omstændigheder, på hvilke Sagens Afgjørelse beror. Fremdeles stal der efter Udkastet i disse Sager drages Omsorg for, at et Forsvar for den Borteblevne møder, en Foranstaltning, som vel ikke er påbudt i vor nuværende Lovgivning, men finder sin Begrundelse i lignende Hensyn som dem, der have ført til Bestemmelserne i §§ 401 og 406.